

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ:
ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

*присвяченої 125-річчю Національного університету
біоресурсів і природокористування України*

**Секція 4. Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни
та глобальних викликів**

**25 травня 2023 року
Київ, Україна**

Організатор конференції:

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Продовольча та екологічна безпека в умовах війни та повоєнної відбудови: виклики для України та світу: мат. Міжн. наук.-практ. конф., секція 4: Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів (м. Київ, 25 трав. 2023 р.). Київ, 2023. С. 358.

Матеріали конференції подано в авторській редакції.

У збірнику подано результати обговорення актуальних проблем, перспектив і шляхів забезпечення продовольчої та екологічної безпеки в умовах війни, плану відновлення України, сталого розвитку світу в контексті глобальних і регіональних викликів, трансформації суспільства та формування нової парадигми розвитку.

Редакційна колегія:

Ніколаєнко С. М. (відповідальний редактор), Кваша С. М., Кондратюк В. М., Ткачук В. А., Шинкарук В. Д., Барановська О. Д., Баль-Прилипка Л. В., Братішко В. В., Глазунова О. Г., Гриценко І. С., Діброва А. Д., Євсюков Т. О., Каплун В. В., Коломієць Ю. В., Кононенко Р. В., Васишин Р. Д., Мельник В. І., Остапчук А. Д., Отченашко В. В., Рудик Я. М., Ружило З. В., Савицька І. М., Тонха О. Л., Цвіліховський М. І., Яра О. С.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ
ВІДБУДОВИ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

*присвяченої 125-річчю Національного університету біоресурсів
і природокористування України*

Секція 4. Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів

Відповідальний за випуск: **Отченашко В. В.**

© НУБіП України, 2023.

УДК: 340 (477)(0432)

**СТРУКТУРА ТА РОЗБУДОВА ВИКОНАВЧОЇ ГІЛКИ ВЛАДИ ЗА ДОБУ
УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ (29 КВІТНЯ – 26 ГРУДНЯ 1918 Р): ІСТОРИКО-
ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ**

Грибенко О. М., кандидат історичних наук, викладач суспільно-політичних дисциплін (piones@ukr.net)

Відокремлений структурний підрозділ «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського НПУ імені Олександра Довженка», м.Глухів

З приходом до влади гетьмана П. Скоропадського в українській національно-демократичній революції розпочався новий етап, який характеризувався намаганням відновити правопорядок та ліквідувати «соціалістичні експерименти» У.Ц.Р. Становленням Гетьманату в Україні у квітні 1918 року була побудована нова модель державного управління, яка відрізнялась від державного управління У.Ц.Р.

Рада Міністрів як вищий колегіальний орган у системі органів виконавчої влади виконувала функції координації загальнодержавних програм і узагальнення законодавчої ініціативи міністерств та інших відомств. Міністерство мало статус вищого урядового органу, відповідального за напрям (галузь). До його складу входили центральні, прирівняні до них і урядові органи державного управління. Такий порядок закріплював за міністерством статус провідного (головного) органу виконавчої влади й засвідчував наявність чіткої ієрархічної системи управління [1, 8].

За Законом «Закони про тимчасовий державний устрій Української Держави від 29 квітня 1918 року» (розділ «Рада Міністрів та і про міністерства») міністр Української Держави 1918 року був вищим виконавцем рішень гетьмана та уряду у своїй сфері управління. [2]. Порядок вирішування справ у Раді Міністрів визначався так: 1) Державна канцелярія подавала законопроекти або питання на обговорення Ради Міністрів зі своїми висновками і з пояснювальними записками та зауваженнями про формальні вартості внесення їх; 2) Рада Міністрів приймала рішення більшістю голосів, причому при рівності голосів – голос голови Ради Міністрів був вирішальним . [3, 180].

Законом від 16 травня 1918 року була заснована Мала Рада Міністрів, яка складалася з товаришів міністрів і осіб, котрі заміняли їх з правами товаришів міністрів. Головою Малої Ради Міністрів являвся один з міністрів або товаришів їх по призначенню Ради Міністрів [4]. Ведення справ Малої Ради Міністрів було покладено на Державну канцелярію. Мала Рада Міністрів не отримала чіткого визначення своїх повноважень [5, 131 – 132].

Гетьманом 14 червня 1918 року був затверджений «Статут» Державної канцелярії, яка складалася з державного секретаря, товаришів державного секретаря, юридичної ради, департаментів (законодавчих, загальних, господарських справ), архіву, бібліотеки, секретаріату Ради Міністрів, відділу кодифікації законів, державної друкарні [6]. Державний секретар був значною фігурою в ієрархії вищих посадових осіб. Він призначався особисто гетьманом за власним розсудом, без погодження з Радою Міністрів. Офіційно до складу уряду він не входив, але мав вирішальний голос з питань своєї компетенції [7].

Одним із важливих елементів гетьманського механізму влади стала Державна варта — орган, що виконував функції поліції та жандармерії, й був покликаний підтримувати законність і правопорядок, запобігати антидержавним змовам та заколотам, нейтралізувати політичних противників режиму. 18 травня 1918 року був виданий закон про утворення Державної Варти [8].

Уже в кінці травня 1918 року при МВС почала працювати спеціальна комісія з питань організації земського самоврядування, головою якої був відомий діяч з Харківщини князь Голіцин. До кінця літа комісія виробила новий закон про вибори до земства, прийнятий Радою Міністрів і санкціонований Гетьманом 5 вересня 1918 року .

Відповідно до адміністративно-територіального поділу встановлювалася й вертикаль органів влади. Губернські комісари, за законом від 18 травня 1918 року, були перейменовані у губернські старости [9], які перебували у відомстві Міністерства внутрішніх справ, призначались й звільнялись за поданням міністра внутрішніх справ.

23 листопада 1918 року Рада Міністрів у складі Управлінь Київської, Полтавської, Харківської, Херсонської, Чернігівської, Волинської, Катеринославської, Подільської

губерній запровадила посаду другого помічника губернського старости. На нього поклалися обов'язки за доглядом законності діяльності органів самоврядування і проведення ревізії їх установ [11]. На окремого помічника старости покладался нагляд за підрозділами державної варти.

На підставі закону від 18 травня 1918 року міську і повітову міліцію було перейменовано в державну варту і віддано під владу губернських старост [12]. При Управлінні губернського старости передбачалося утворення посади інспектора державної варти в губернії.

Законодавче оформлення існування Управлінь окружних старост у складі самого старости, його помічника, інспектора державної варти, урядовців з особливих доручень та канцелярії відбулося 30 листопада 1918 [13]. Був визначений порядок призначення та звільнення з посади. Найближчим помічниками губернських та окружних старост у повітах були повітові старости, які замінили повітових комісарів. Сфера їх компетенції визначалася постановою Тимчасового уряду від 19 вересня 1917 року і Тимчасовим положенням про губернських і повітових комісарів [10]. В цілому влада повітових старост у межах повіту була аналогічною до влади губернських старости.

Повітовий староста очолював Управління повітового старости - вищого адміністративного органу у повітах. До складу управління входило ще 13 посадових осіб: помічник старости, секретар канцелярії, службовці. У структурному відношенні Управління повітового старости складалося з реєстратури та канцелярії. Канцелярія поділялась на три підрозділи, які займалися адміністративними та особовими справами, діловодством у справах друку і нагляду за діяльністю органів самоврядування [14].

У системі державного управління міські отаманства займали особливе становище. Вони, хоч і мали подібний статус до губерніальних старост, але повинні були виконувати ряд вузьких, специфічних завдань, головним чином господарського характеру.

Також в системі органів виконавчої влади існувала посада представника Голови Ради Міністрів при австро-угорському командуванні. 22 травня 1918 року була запроваджена посада головного уповноваженого українського уряду при австро-угорському командуванні.

Підсумовуючи вище викладене, треба зазначити, що гетьманський уряд створив нову структуру адміністративної системи на місцях; вирішив питання адміністративно-територіального упорядкування; сформував органи місцевого управління.

Перелік посилань:

1. Коник С.М. Становлення вищих та центральних органів української держави 1918 р. Дис. канд. наук з держ. упр. / Укр. акад. держ. управ. при Президентові України. Київ, 2002. 180 с.
2. Закони про тимчасовий державний устрій Української Держави від 29 квітня 1918 року //Державний вісник. 1918. № 1. 16 травня. С 1-2
3. Грибенко О. М. Нормативно-правова база державотворчих процесів 1917 – 1918 рр.: хрестоматія з дисципліни «Актуальні питання української революції 1917 – 1921 рр.». У 2-х томах. Т. 1. Глухів: ГНПУ ім. О. Довженка, 2017. 266 с.
4. Статут Малої Ради Міністрів від 16 травня 1918 р. //Державний вісник. 1918. № 10. 5 червня. С. 1-2
5. Грибенко О. М. Державотворчі процеси в Наддніпрянській Україні у 1917 – 1920рр.: історичний аспект. Дис. канд. іст. наук, зі спеціальності: 07. 00. 01. Історія України /Національний аграрний університет. Київ, 2007. 278 с.
6. Статут державної канцелярії від 16 червня 1918 р. //Державний вісник. 1918. № 18. 22 червня. С. 1
7. Статути державної канцелярії та розпис тимчасових штатів. ЦДАВОУ. Ф. 1065. Рада Міністрів Української Держави. Оп. 1. Од. зб. 284. Арк. 1-4.
8. Накази Гетьмана //Державний вісник. 1918. 22 серпня

9. Закон про перейменування Губерніальних і повітових Комісарів і їх помічників // Державний вісник. – 1918. – 5 червня
10. Постанова Тимчасового уряду «Про структуру діяльності губерніальних старост» від 19 вересня 1917 року. – ЦДАВОУ. – Ф. 1325. – Документи о определении функций, структуры и штатах канцелярии Харьковского губерниального старосты Оп. 1. Од. зб. 9. Арк. 25
11. Тимчасова постанова про заміну існуючих законів про міліцію і утворення Державної Варти // Державний вісник. 1918. 22 серпня
12. Накази Гетьмана // Державний вісник. – 1918. – 10 вересня
13. Закон про включення управління Холмського губерніального старости та управлінь повітів цього староства в загальний список управлінь губерніальних та повітових старостів України // Державний вісник. – 1918. – 4 грудня.
14. Селянське слово. – (Київ). – 1918. – 26 травня.